

יד
מהרי"ץ

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
וארא
שבט ה'תשפ"א ב'של"ב
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

בעניין שיטות הדרשנים באמירת גימטריאות ורמזים וכדו', שזה טוב רק כשיש לעניין בסיס, עלפי דברי הגרי"ח בפתחה לספרו עוד יוסף חי. והשלמה בביאור שיטת ראב"ע לגבי האומרים כי מחמד הישמעאלי רמוז בגימטריא במלים במא"ד מא"ד.

המשך ביאור תשובת הרמב"ם באיגרת תימן המתנגד לגימטריא דלעיל, וכן לפסוקים אחרים הרומזים על מחמד הישמעאלי ויש"ו הנצרי, י"י מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן וגו'. תשובת רס"ג ושיטת חכמי תימן זיע"א לגבי עניין זה. תשובתו היסודית והתקמה של בעל אור האפילה. וביאור עניין ישיבת המשיח בפתחה שלרומי.

האם נכון שהנצרים והישמעאליים יישרו וסללו דרך למלך המשיח. התדרדרות העולם כיום מבחינה רוחנית.

התחלת ביאור עניין לקיחת חיסון נגד קורונה, לחיוב ולשלילה, מבחינה הלכתית ומבחינה השקפתית.

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642 שלוחה 6

מספר השיעור בדיסקים ובקו "קול יהודי תימן" – 578

לשמיעת השיעור במערכת קול הלשון – 03-6171031

השיעור מוקדש להצלחת ידידנו הנעלה הרה"ג שמואל צברי שליט"א בן הרה"ג יחיא זצ"ל, מחבר ספרי השיטות וראש מוסדות דרכי אי"ש בבני ברק ת"ו. בעבור שהתנדב למוסדות יד מהרי"ץ. המקום ברוך הוא ירצה נדבתו, ויברך מעשי ידיו, ומכל צרה ונזק יצילהו, וישמיענו בשורות טובות בקרוב, וימלא כל משאלות ליבו וליבכם לטובה, אכי"ר.

בשם רחמן.

השיעור מוקדש להצלחת ידידנו הנעלה הרה"ג שמואל צברי שליט"א בן הרה"ג יחיא זצ"ל, מחבר ספרי השיטות וראש מוסדות דרכי אי"ש בבני ברק ת"ו. הוא ידיד ותיק, וברוך ה' הוא עושה גדולות ונצורות. כן ירבה וכן יפרוץ. בעבור שהתנדב למוסדות יד מהרי"ץ. המקום ברוך הוא ירצה נדבתו, ויברך מעשי ידיו, ומכל צרה ונוק יצילהו, וישמיענו בשורות טובות בקרוב, וימלא כל משאלות ליבו וליבכם לטובה, אכי"ר.

בעניין שיטות הדרשנים באמירת גימטריאות ורמזים וכדו', שזה טוב רק כשיש לעניין בסיס, עלפי דברי הגרי"ח בפתיחה לספרו עוד יוסף חי. והשלמה בביאור שיטת ראב"ע לגבי האומרים כי מחמד הישמעאלי רמז בגימטריא במא"ד מא"ד.

בתחילת ספר עוד יוסף חי [בפתחה רביעית], מדבר הגאון רבינו יוסף חיים לגבי שיטות הדרשנים. הרי יש את פרד"ס התורה, פ'שט ר'מז ד'רש ס'וד. מי שדורש בציבור, מה טוב ומה ראוי להגיד להם?

הוא כותב כך, החלק הראשון שבארבעה חלקים פרד"ס הנז', הוא הפשט. ואל תחשוב כי הפשט, קאי על פירוש המלות שמפרש רש"י וראב"ע, דודאי אין זה עסק הדרשן המטיף לפני קהל גדול הנאספים לפניו, להודיעם פירוש רש"י וראב"ע. כי כל זה נודע מכבר לתינוקות שהיו לומדים בבית רבן, ואין צריכים לשמוע אותם מפי הדרשן.

אמנם הפשט אשר יטיף הדרשן לקהל הנאספים לפניו, הוא ביאור המקראות, בדרך ביאור רבינו מהר"ם אלשיך ז"ל, והרב אור החיים ז"ל, וכיוצא בהם מן ביאורי הספרדים או אשכנזים – [בשיעור הבא נוסף על זה בל"נ] – הראשונים כבעל העקידה וכיוצא, שדורשין הכתובים בדרש הקרוב לפי פשוטן. ואין עושיין בביאורם פלפול והקדמות, מורכבים זעג"ז, בדרך נאה ומתוק אשר ינעם הביאור להשומע, והמון העם אשר קצרה השגת שכלם יבינו הַדְרָשׁ הזו שהוא קרוב לפשט המקרא, ויהיה מקובל ומרוצה על לבם, ותשתכך דעתם בו. יען כי אין הדרשנים בזה הדרך יהיו עולים הרים יורדים

בקעות, ואין קול מלחמה יוצא מפיהם – אם הוא עושה פלפולים, קושיות ותירוצים, הם לא יבינו מה הוא רוצה – אלא מתנהלים בנחת, ירוצו ולא ייגעו ילכו ולא ייעפו. וגם חכמי הדור, יהללו הביאורים הבנויים ואמורים בדרך זה, ויאמרו עליהם שפתים ישק וכו'.

והחלק השני, הנקרא רמז, הוא המבאר הכתובים ע"פ הקדמות קצרות, ומתחכם לעשות משמעות אחרת במלות הכתובים במקראות, כדי להסיע כונת המקרא לענין אחר שרוצה הדרשן להעמיסו באותו המקרא. אלו רמזים. זה לא הפשט, אלא הוא לוקח מלה, והוא מתחכם לעשות משמעות אחרת. כי הרי לכל מלה ישנם כמה וכמה פירושים.

כי נודע הוא, שיש כמה משמעויות במלה אחת, וכאשר תמצא בספר השרש – לא נתברר לי לאיזה ספר כוונתו בזה, ויש כמה וכמה אפשרויות, כיעויין אוצר הספרים בן יעקב דף 610 611, אבל מסתבר שהכוונה לספר השרשים לרד"ק שהוא הכי מפורסם והיותר נפוץ – שיש מלה סובלת שתיים ושלוש וארבע משמעויות וגם יותר. והדרשן הוא חכם לבב, להפשיט מלות המקרא מן לבושם הגלוי, ולהלבישן מלבוש אחר, כדי לבאר המקרא על ענין שרוצה בו. ולחכם זה המבאר במקרא ענין חדש, באופן נאה ויפה בלי דוחק, אמרין ליה איישר כחך, וקורין אותו בשם כפתור ופרח.

כעת אומר הגרי"ח כך, ובכלל החלק הזה הנקרא רמז, הוא מה שדורשין ורומזין במלות המקרא ע"י חשבון, במספר ומנין האותיות, או על ידי היפוך המלות, לצירוף אחר הצריך להם, בדרשה שדורשין בכתוב, או על ידי ר"ת וס"ת וכיוצא בזה. הנה כל אלו, בכלל חלק הרמז נחשבים. אמנם לא חדו בהו אינשי – האנשים לא שמחים לשמוע את זה – וכל שכך חכמי לב. מה הכנסת חשבונות? כל מיני כוונות של מלים? אבל הוא אומר, מיהו, הם רצויים לפני הקב"ה. מאחר שההקדמה היא אמת, והאדם עושה לה אסמכתא במקראות התורה, בדרך מספר ומנין ובר"ת וס"ת וכיוצא, הרי זה בכלל יגדיל תורה

שערי יצחק – השיעור השבועי

הבאנו בשיעור הקודם את דברי רבי אברהם אבן עזרא, על הפסוק [שמות א', ז'] וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבוּ וַיַּעֲצְמוּ בְּמַאד מְאֹד וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם, הכותב בזה"ל, האומרים על מלך ישמעאל, שמספר במא"ד מא"ד כשמו בגימטריא, מה יעשו בזה שהוא כתוב על ישראל?

והסברנו בס"ד שכוונתו היא, כי בפסוק בסוף פרשת לך לך [בראשית י"ז, כ"ו] וְהִרְבִּיתִי אֹתוֹ בְּמַאד מְאֹד, מישחו הפיץ שמועה שהכוונה על 'המשוגע' שלי-ישמעאלים. במא"ד מא"ד, בגימטריא מחמד. אומר על כך האבן עזרא, טוב, זה לגבי הפסוק שם, אבל מה תגיד לי על הפסוק בפרשת שמות, זיעצמו במאד מאד? על מי זה כתוב? בשלמא שם, המדובר לגבי ישמעאל, א"כ אולי מחמד הוא מצאצאיו, כנראה טען כי הוא מצאצאיו של ישמעאל. יכול להיות. אבל לגבי הפסוק בפרשת שמות, בודאי שאינו מתפרש.

מסיים ראב"ע וכותב שם, וחלילה שידבר הנביא בגימטריאות או ברמיזות.

מה הפירוש, 'חלילה'?

בספר צפנת פענח לריב"א, מפרש כוונתו, להפסוק בבראשית י"ז כ', והרביתי אותו במאד מאד, ויש אומרים כי זה רמז למלכם של בני ישמעאל הנקרא מחמד, שבימיו יגברו, כי במאד מאד בגימטריא מחמד. אני קורא מתוך ספר תורה שלימה [במילואים לפרשת שמות, עמ' רל"ט] שהביא כך.

והוא ממשיך, הקשה בצ"פ על דברי האע"ז, הרי כמה דיני התורה למדו חז"ל בגימטריא? כגון במסכת נזיר, מהיכן לומדים שסתם נזירות שלושים יום? יש בגמ' שתי דעות, ואחת מהם היא שלומדים מן הפסוק 'קדוש יהיה', יהי"ה בגימטריא שלושים. לומדים מכך הלכה. ובש"ס ישנם עוד הרבה עניינים של גימטריאות, א"כ למה זה 'חלילה'?

ויאדיר. אתה לא אומר דבר, שאינו מבוסס. הרעיון הוא נכון. זה לא שאתה ממציא רעיון, באמצעות הראשי תיבות או הסופי תיבות שאתה ממציא. ומ"מ לדרשן בציבור, מיעוטן יפה ורובם לא יומתקו.

הגרי"ח אומר, שהאנשים אינם אוהבים ראשי תיבות וסופי תיבות וגימטריאות, אבל אינני יודע, חושבני כי דוקא ישנם אנשים המתפעלים כאשר אומרים להם איזו גימטריא, או איזה חשבון, איזה משהו 'מבריק'. אבל כוונתו כלפי אותם שכל דרשתם היא גימטריאות. עכ"פ אדם שהוא חכם, טענתו בפיו, תשמע, בגימטריאות אפשר להמציא גם דברים הפוכים. בעוה"ר העלילו כבר על עם ישראל בליל הסדר, לגבי מה שאנחנו אומרים את עשרת המכות, דצ"ך עד"ש באח"ב, הגויים עשו מכך עלילת דם, אמרו כי זה ראשי תיבות ד'ם צ'ריכים כ'ולנו. וישנו גם המשך. בראשי תיבות, אתה יכול להגיד גם דברים הפוכים. תלמוד בבלי, בגימטריא לילי"ת. יש בזה משהו, אבל לפעמים אפשר להפוך את הדברים. לכן, לא מתייחסים לכך. הפשט טוב, והדרש טוב, אבל רמזים, יש סכנה ללכת לדרכים אחרות לגמרי.

ממשיך הגרי"ח ואומר, והנה נודע כי יש מלעיגים על רמזים כאלה שהם בנויים ע"ד המספר ודרך ר"ת. ברם באמת הוא דמלעיגים אלו, טועין הם, ועתידיים ליתן את הדין. יען כיון שההקדמה היא אמת, וזה האדם עושה לה אסמכתא במקראות התורה, הנה שכרו אתו, וכוונתו רצויה לשמים, שהוא משתדל כפי כוחו לעשות דברי התורה אוצר שכל דברי אמת גנוזים בה. בכך אתה מכבד את התורה, שהרבה דברים רמוזים בתורה. ואם זה האדם לא זכה לעשות פתח ושער גדול במקראות התורה, כדי להכניס בהם דברים האמתיים, אלא רק הכניסם על ידי חור קטן שהוא עשוי בדרך חשבון ור"ת, מהבכך. גם הוא הנה שכרו אתו ופעולתו לפניו כפי ערכו.

אני מעיר 'במאמר מוסגר', שלא הבנתי למה הראב"ע אומר, וחלילה 'שידבר הנביא' בגימטריאות? על איזה נביא מדובר? הרי זה כתוב בתורה. זה הקב"ה. למה הוא כותב 'הנביא'? היה צריך לכתוב, חלילה שידבר הקב"ה, או חלילה שתדבר התורה. וצ"ע.

בכל אופן, הצפנת פענח שואל כך על האבן עזרא, מדוע כתב על זה 'חלילה'? הרי למדו דינים מן הגימטריאות. בתו"ש עונה בזה"ל, נראה פשוט שכוונת האע"ז חלילה שידבר הנביא על גימטריאות ורמיזות כאלה. אולי חסרה המלה 'כאלה'.

הוא לא הסביר את עצמו, למה כוונתו. וכי ישנן גימטריאות שהן טובות, וישנן כאלה שאינן טובות?

עכ"פ, לפי מה שאומר העוד יוסף ח'י, פירושו כדלקמן. גימטריאות, אתה יכול להגיד דברי כפירה, דברים הכי עקומים שיש. אתה לא יכול להמציא גימטריא, ולבנות עליה דברים. צריך להיות בסיס. דבר אמיתי. אחרי שזה מבוסס, אתה יכול להגיד גימטריאות. אבל אי אפשר להתחיל דברים, מן הגימטריא. א"כ מובן מ"ש הראב"ע, 'חלילה', כי אכן זה שטיות, ודברי הבל.

ומוסיף התו"ש להביא את ילקוט 'אור האפילה' לגבי הפסוק 'זהרתי אותי במאד מאד', מה שהבאנו בשיעור הקודם. ומה שכתב הרמב"ם באגרת תימן דברים קשים להוציא מלב הטועים הכסילים, שרצו למצוא רמז הנ"ל בתורה בלשון במאד מאד.

ויש להעיר, שמצינו לחז"ל שדרשו פסוקי התורה להוציא מלב הטועים ומטעים את העולם, ראה בילקוט שמעוני פ' בלק בפסוק לא איש אל ויכזב [בדפוס ראשון שאלוניקי רפ"ו, ובכת"י אוקספורד המאמר שלם יותר. בשאר דפוסים נשמט כולו מפני הביקורת], וראה ברב"ח שם. ובכתביד חמאת החמדה דברים י"ג ז', כי יסיתך אחיך בן אמך. ובס' קדמוניות היהודים דף 150. וברמב"ם סוף הלי'

מלכים [בדפוס ראשון ובכתבי יד, בשאר דפוסים נשמט] מקרא [דניאל י"א] ובני פריצי עמך ינשאו להעמיד חזון ונכשלו. ומקור הדברים, בספר מגלת המגלה לראב"ח הנשיא דף קל"רקל"ט.

בספר נפלאות מתורתך [פרשת בלק, דף קכ"ט] הרחבתי בס"ד קצת על הנושא הזה, רק אזכיר זאת בקצרה.

לא איש אל ויכזב ובקאדם ויתנחם. ההוא אמר וגו'. (א) בילקוט שמעוני דפוס ראשון [שאלוניקי שנת ה'רפ"ו] איתא בשם מדרש ילמדנו, אמר רבי אלעזר הקפ"ר, נתן הקב"ה כח בקולו של בלעם מסוף העולם ועד סופו וכו' וצפה וראה שעתיד לעמוד אדם בן אשה, לעשות עצמו אלוה ולהטעות את כל העולם. זהו ישוע הנצרי, שהיה ממזר, אמו התעברה לא מרצונה, בטעות, כידוע הסיפור, לא ניכנס לכך, והקשקוש שלהם זה שהוא בן אלהים.

לפירכך נתן כח בקולו של בלעם, שישמעו כל העולם, וכך הוא אומר, תנו דעתכם שלא לטעות אחרי אותו האיש, שנאמר לא איש אל ויכזב. אם אמר שהוא אל, הוא מכזב. הוא שקרן. ועתיד הוא לומר שהוא בן אלהים, ואינו אלא בן אדם, שנאמר 'זבן אדם ויתנחם'. ומה שהטעה אותם ואמר שהוא מסתלק ויבוא לקצים, ההוא אמר ולא יעשה וכו' יעו"ש, וברבינו בחיי וכו'.

בהמשך [עמ' ק"ל] כתבתי, כי יכול להיות שאפשר לרמוז זאת בצורה קצת אחרת, כי החלק הראשון, 'לא איש אל ויכזב', זה על הנצרי. והחלק השני, 'זבן אדם ויתנחם', זה על הישמעאלי. כי מחמד לא אמר שהוא אלהים ולא כלום, לא היה לא בסיס לכך. הנצרים יכלו להגיד, א"כ מהיכן היא התעברה? לכן הם קשקשו את השטות הזאת. אבל מחמד, ידעו שהוא נולד רגיל מאב ואם. הוא לא אמר שהוא אלהים, אלא שהוא שליח של ה'. בלשון ערב רסול, דהיינו בלשה"ק שליח. א"כ, הוא 'בן אדם ויתנחם'.

שערי יצחק – השיעור השבועי

מאתים זוז, אינך יכול לקבל צדקה. זהו רמז נחמד ומצויין. זהו דבר מבוסס, והגימטריא באה רק לחזק זאת. הדבר בתורת 'פרפראות' לתורה, אלו הפרפראות של-תורה, הבאים לקינוח סעודה.

הגרי"ח מביא עוד דברים רבים, עוד נמצא לרז"ל שבנו דרשה במקראות ע"פ החשבון, והוא בגמרא דשבת דף י"ד אמרו דכתיב 'אמלטה נא שמה', נא בגימטריא חמשין וחד הוי. ועוד ברכות דף ח' תתק"ג מיני מיתה נבראו בעולם שנאמר 'למות תוצאות', תוצאות בגימטריא הכי הו ע"ש. וכן בגמרא דנדה דף ל"ח מאי טעמיהו דחסידיה הראשונים דכתיב 'זיתן י"י לה הריון', הריון בגימטריא מאתן ושבעין והד הו ע"ש. וכן בסוכה דף מ"ה תלתין ושיתא צדיקי דמקבלי פני שכינה בכל יומא, שנאמר 'אשרי כל חוכי לו', לו בגימטריא תלתין ושתיא הו ע"ש. עוד בשבת דף קמ"ח נ"ב שנה לא עבר איש ביהודה, ודרש לה מדכתיב 'עד בהמה נדוד', בהמ"ה בגימטריא נ"ב. ועוד שם בדף קמ"ט אתאמר בגמרא ער"ל בגימטריא שלש מאות הו ע"ש. גם במגילה דף ט"ו דרשו שהיה להמן ר"ח בנים וכתוב 'זרב בניו', 'זרב' כתיב, שהוא בגימטריא מאתים ושמונה ע"ש. וכן במ"ק דף י"ז חרס בגימטריא רמח הוא ע"ש. וכן בהוריות דף י"א זה בגימטריא י"ב הו ע"ש.

הנה טרחתני לאסוף, מקומות שדרשו חז"ל בתלמוד, בדרך חשבון ומספר האותיות, להודיע כי בזה הדרך נתעסקו בו רבותינו בעלי התלמוד, ואין להרהר אחריו, כ"ש שלא להלעיג. והמלעיג הוא בכלל דבר י"י בזה.

ועוד יסתכל הקורא בדברי הזוה"ק ותיקונים, שבו דברים רבים האמורים בדרך זה של חשבון. ולא עוד אלא שכל הכונות העמוקות שיש בתפילות של כל יום ויום, וגם כונות הברכות העמוקות שיש בתפילות של כל יום ויום, וגם כונות הברכות ומעשה המצוות, רמזם אנשי כנה"ג בנוסח אשר תיקנו, הכל בדרך זה על חשבון וגמטריאות. ומי זה יוכל לפתוח פיו

זיתנחם' היינו, כי בכל פעם הוא שינה את דעתו. בהתחלה הוא אמר שישתחוו כלפי ירושלים, כי רצה שגם היהודים יצטרפו ויאמינו בו. וכאשר ראה שהיהודים לא מתייחסים אליו, אז הוא אמר, טוב, עכשיו תתפללו לכיוון העיר הטמאה שלהם, מכה. בהתחלה הוא עשה צום יום כיפור כמו היהודים, 'צום העשירי', וכאשר ראה שהיהודים לא קיבלו זאת, ומחשיבים אותו לאפס וריק, עשה צום אחר, שלושים יום. בכל פעם, הוא שינה את דעתו. הוא ממציא דברים. אין לו דיעה עיקבית. זהו זיתנחם'.

כתבתי שם כך, ושניהם רמוזים באותיות לא אי"ש אל ויכזב, אותיות יש"ו (ועוד אי"ש אל ויכזב, בגימטריא יש"ו עם הכולל). וכן אד"ס ויתנח"ס, אותיות מחמ"ד. זהו דבר מעניין. 'אדם', דל"ת מ"ם, זיתנחם', האותיות הסופיות.

וכהנה וכהנה יש גם בספרי מהר"ח ויטאל, בספרו 'עץ הדעת טוב', הוא כותב עליהם רמוזים בתורה בכמה מקומות. כי הקב"ה צופה הדורות קורא עתידות, ויש כל מיני דברים על דברים שיבואו. אבל זה, לשלילה. דברים שמאפיסים אותם, מבטלים ומגנים אותם. אולם בנ"ד, הבעיא שזה נאמר לשבת, 'זהרביתי אותו במאד מאד'. וכן הפסוק השני שהם אומרים, 'י"י מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן', עוד מעט נראה זאת בס"ד.

לפני כן, רק נגמור את הנושא הזה לגבי הגימטריאות.

בספר עוד יוסף חי, האריך להביא מן הש"ס בהרבה מקומות. הוא כותב, 'טרחתני לאסוף'. וכדלקמן.

הרי לך רז"ל סמכו הלכה ודין עפ"י החשבון. למשל, חוץ מן הדין של סתם נזירות שלושים יום, הוא מביא לפני כן בשם אחד מן הראשונים, רבינו יוסף בן נחמיאס, תלמיד של הרא"ש, מהיכן לומדים את הדין שמי שיש לו מאתים זוז לא יקבל צדקה, כי צדקה בגימטריא מאה תשעים ותשע. אם כבר יש לך

להלעיג ח"ו על המחדש רמו לדבר אמת במקראות התורה, בדרך זה של חשבון וכו'.
אמן אל מלך נאמן וכו'.

העיקר שברצונו להגיד, על כן יאמרו המושלים באו חשבון, ואל תחושו מן המלעיגים ורק תעשו כאשר דיברנו לעיל, שלא להרבות בהם בפני הציבור, כי תעשו כאשר דבר התנא ברוח קדשו באמרו פרפראות לחכמה, דוגמת הפרפרת הנאכלת אחר המזון, כדפירש רש"י ז"ל שאין מרבים בה מאחר שהם שבעים, כן בדרך זה לא ירבה בציבור.

בכך סלל הגר"ח את הדרך נכוחה.

גם רבי אברהם אבן עזרא בעצמו, ישנן מקומות שהוא אמר גימטריא. א"כ אי אפשר לקחת את דבריו דלעיל כפישוטם.

לגבי זה הפסוק בספר זכריה [ג', ח'] אֶת עֲבָדֵי צִמָּח, כותב ראב"ע בזה"ל, גם אני עשיתי דרך דרש, כי צמח בגימטריא מנחם, והוא בן עמיאל. כידוע במדרשים, שמו של משיח הוא מנחם בן עמיאל. א"כ הוא בעצמו פירש, שצמח זה בגימטריא מנחם. למרות שהוא פשטן. לפי שכאן זהו דבר המתקבל על הדעת.

מצד שני, ישנו מקום שהוא לא מקבל זאת. לגבי הפסוק בספר ישעיה [ז', ו'] נִעְלָה בִּיהוּדָה וְנִקְיָצְנָה וְנִבְקָעְנָה אֵלֵינוּ, וְנִמְלִיךְ מֶלֶךְ בְּתוֹכָהּ אֶת בֶּן טְבַאֵל. טי"ת בי"ת אל"ף למ"ד, טבאל. רש"י אומר, וכן עוד מפרשים, כי טבאל זה רמלא, בחילוף אלב"ם גנד"ס. רמליהו.

אצלינו מלמדים לתשב"ר את כל החילופים הללו, כגון א"ת ב"ש וכו', אח"ס בט"ע וכו', אל"פ"ם גנד"ס העו"ף זצח"ק טר"י"ש פ"ת. ישנם 'חילופים', רמזים בתורה [עיי'ן שיעור מוצש"ק ואתחנן התשע"ח]. א"כ רמלא, בחילוף אלב"ם גנד"ס, זה בן טבאל. לא המציאו את השם הזה. רמלא, זה כמו השם רמליהו. בן רמליהו, זה בן רמלא. כנראה הסתירו ולא רצו להגיד את שמו במפורש, כיון שהוא עד היה צריך להיות מלך, ופחדו שיתנכלו לו, לכן הזכירו את שמו רק ברמז.

אבל האבן עזרא כתוב כך, יש אומרים כי הוא בתמורה רמלא, והוא בן רמליהו. וזה הבל.

טוב, מותר לאבן עזרא לדבר, להביע דעתו. אבל חושבני שהוא לא ידע שזהו מדרש. אם הוא היה יודע שזה פירוש חז"ל, הוא לא היה כותב ומתבטא בצורה כזאת קשה. זהו מדרש מפורש, במדרש במדבר רבה פרשה י"ח שלהי אות כ"א. וכמה שהוא זלזל בזה, רואים מהרד"ק, שהיה אחרי האבן עזרא, וגם הוא פשטן, ובכל זאת הביא כי יש מפרשים כך. הוא לא היבל את זה. לא הזניח זאת. וכן כבר רבינו סעדיה גאון, שגם הוא היה פשטן, הוא גם אומר כך. אדרבה, הם קיבלו זאת. למה לא? זהו פירוש יפה מאד.

בעל ספר המספיק, לרבי תנחום הירושלמי, הסביר זאת בפירושו יפה בזה"ל, ומביאו רבי אברהם בן שלמה, ידוע כי שפתו של רצין מלך ארם היתה ארמית, רמליהו זה בלשון הקודש ורמלא זה בארמית. עד כאן. הפלא ופלא. א"כ אולי האבן עזרא תמה, מה הקשר בין 'רמלא' לבין 'רמליהו'? הרי זה לא מתאים? אבל הנה, ישנה תשובה לטענה שלו.

המשך ביאור תשובת הרמב"ם באגרת תימן המתנגד לגימטריא דלעיל, וכן לפסוקים אחרים הרומזים על מחמד הישמעאלי ויש"ו הנצרי, י"י מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן וגו'. תשובת רס"ג ושיטת חכמי תימן זיע"א לגבי עניין זה. תשובתו היסודית והחכמה של בעל אור האפילה. וביאור עניין ישיבת המשיח בפתחה של רומי.

הרמב"ם באגרת תימן, כותב קשות כנגד הגימטריא הזאת, במא"ד מאד. וז"ל, מה שהזכרת מענין הפושע אשר דימה בעיני בני אדם כי במאד מאד הוא משוגע, וכן אמרו הופיע מהר פארן רומז אליו, וכן אמרו נביא מקרבך מאחיק, וכן הבטחתו לישמעאל ונתתיו לגוי גדול, הנה אלה דברים שקצה בהם הנפש מרוב אמירתם.

ואין לומר בהם שהם בתכלית החלישות, אלא שהלמידות בהם שחוק והטרדה בהחלט, והם דברים שאינם מביאים לידי טעות כלל ואפילו

אמר ישעיה הנביא ע"ה בסי' ה' הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע, שמים חשך לאור ואור לחשך, שמים מר למתוק ומתוק למר). ובזה תמצא לאיש בליעל, רצוח וגנוב ונאוף, מעלה ושבח מן התורה, היתכן להיות כדבר הזה? ורק לדבר אמת, אשר אמיתתו ברורה, תוכל לעשות לו רמז במקרא בכל צד ואופן שיהיה. כן שמענו בשם הרמב"ם ז"ל בתשובה שהשיב לאנשי תימן.

דהיינו, צריך שיהיה לדבר בסיס. זהו מה שאנחנו אמרנו מקודם, כנראה כאן הרמב"ם רמז לכך. הרמב"ם אומר זאת בתורת 'עקיצה', כי גם אם כן, זה 'קורי עכביש', זהו אינו דבר אשר אפשר להתבסס עליו.

ממשיך הרמב"ם וכותב שם, וממה שאתה צריך לדעת, כי השם שמדמים הישמעאלים שהוא כתוב בתורה, אשר בו נתלים הפושעים מן במאד מאד, אינו מס חית מס דלת, אלא הוא אלף חית מס דלת, כך הוא לשונם וכו'. בלאו הכי הכל טעות, כי לא כתוב שיבוא מישהו בשם מחמד, אלא אחמד. א"כ בודאי שהגימטריא איננה מתאימה.

דרך אגב, בכדי שלא תהיה אי הבנה, ישנם כאלה הכותבים מחמד עם וא"ו, מוחמד, וממילא חשבון הגימטריא 'במאד מאד' לכאורה איננו מתאים. אבל לא כותבים מחמד עם וא"ו, אלא בלי וא"ו. צריכים לדעת, כי בשפה הערבית ישנו 'שורק קל'. בכך תבינו הרבה דברים. למשל, ישנה משפחת עוזירי, יותר מדוייק עזירי, וישנם כאלה האומרים 'עזירי', כי מתחלף אצלם השורק והחירק [מרן שליט"א מדגים זאת]. שם כינוי המשפחה שלנו הוא רצאבי, מי שיודע כך היא שם העיר במקור, רצאבה, בשורק. אבל לא אמרו ר' צאבה, במשיכת הביטוי, אלא רצ'. הרי"ש מתחברת לצאד"י במהירות. זהו כנראה משהו מיוחד בשפה שלהם. ולכן יש מבטאים רצאבי בחירק. [והיום בעברית לא יכולים לבטא כך, ואומרים רצאבי בפתח. אפשר לדרוש זאת, ה' רצה בני. יהי רצון].

אצל ההמוץ והטפשים. והפושעים עצמם הבודים אותם, אינם חושבים שהם אמת, ואינם משתבשים בהם, אלא כוונתם בדברים אלו להתכבד בהם אצל הגויים, ולהראות להם שהם צודקים במה שנאמר ב"קראן" שאמר כי משוגע כתוב בתורה. והמסלמין עצמם אינם מאמתים ראיות הללו ואינם מקבלים אותן ולא למדין בהם, לפי שביטולן פשוט מאד וכו'.

והוא שאמרו, זנתתיו לגוי גדול, אין הכוונה בכך הנבואה ולא התורה – זה לא שהקב"ה רומז שבעתיד ישמעאל יקבל תורה, או שתהיה לו נבואה – אלא הריבוי המספרי בלבד. אכן הדבר התקיים, ישנם מיליארדים ישמעאלים. וכבר אמר על עובדי עבודה זרה, גויים גדולים ועצומים מכם.

וכן אמרו במאד מאד, אשר ענינו "גדא גדא". זהו התפסיר של רס"ג שם, בלשון ערבית, גידא גידא. אילו היתה הכוונה בכך שיצא ממנו פלוני, היה אומר וברכתיו במאד מאד, והיה אפשר שיפלה זה הנתלה בקורי עכביש בכך, ויאמר שענינו אברכנו שיהא מזרעו פלוני. אבל כיון שאמר במאד מאד אחר והרביתי, משמע שהוא הפלגה בריבוי המספרי.

הרמב"ם צוחק על הגימטריא הזאת, וכותב שזה 'קורי עכביש'.

המעניין הוא, שבספר עוד יוסף חי הביא [בדף כ"ב] דברים מקבילים לכך בזה"ל, וכבר ידוע מ"ש באגדות – צ"ל באגרות ברי"ש – הרמב"ם ז"ל דפוס ישן, שכתבו לו אנשי תימן, שבא אדם ועשה רמז לשם שר א' בפסוק שבתורה, ע"פ מספר וחשבון האותיות. והשיב להם, כל דבר שלא נתברר אמיתותו מצד עצמו, לא יתאמת מן המקרא שבתורה על ידי חשבון ומספר האותיות, אין זה כלום והיה כלא היה. כי בדרך חשבון, תוכל לקרא על הרע שם טוב (דרך משל, אגוז הוא מספר טו"ב, וגם הוא מספר חט"א, על איזה מה תחליט אותו? ואחשוב בעושים רמז לדברים שבודים מלבם, על סמך החשבון שמוצאים באותיות המקרא,

לפי זה גם תבינו, לגבי המלה 'חילבה', שהיא מין תבלין כידוע, אומרים אותה בשלוש צורות. הביטוי המקובל בדר"כ הוא 'חילבה', ה'סלנג' הצנעאני הוא 'חילפה', אבל בסגנון שרעבי אומרים 'חלפה', ואכן אפשר כי הם צודקים, כי מי שיעיין בספרי הראשונים יראה שכתוב כך. בספר הערוך, תלתן, חולבא בלשון ישמעאל. ואפילו בכף החיים [סי' תקפ"ג סק"י] הובאה דחייה למי שמפרש כי התלתן היינו חולבה. תלתן, אל חולבה יעו"ש. צריך לראות איך רבינו עובדיה והרמב"ם כתבו זאת במסכת זרעים. בכל אופן העניין הוא שזה מתחלף במבטא, ח או ת, זה היינו הך. כמו למשל, ישנם כאלה שקוראים את השם 'זהרה' לאשה, זהרה. כנראה זהו הביטוי המקורי, אבל לא מבטאים זאת בצורה מלאה. לכן, שמו הוא מחמד, בלי וא"ו.

אם היו כותבים מוחמד בוא"ו, היו צריכים לעשות גימטריא עם הכולל, דהיינו בצירוף מספר האותיות והמלים. ארבע ועוד שתים. זה כבר יותר מסובך, והרמב"ם היה לועג על כך יותר. ויש בקהילותינו אנשים שזה השפיע עליהם אפילו ללשה"ק, אומרים הם מתר בחירק במקום מתר. ולכל, במקום ולכל. וכל כה"ג.

בכל אופן, יש לי הערה בדרך אגב, תמוה לי קצת לשון הרמב"ם, כי לפני כן הרמב"ם אמר שהישמעאלים לא מאמינים בזה, ופתאום כאן הוא אומר 'השם שמדמים הישמעאלים' שזה כתוב בתורה. למעלה הוא אומר, כי אלו המשומדים שהמירו את דתם, הם אמרו זאת בכדי להתכבד בזה אצל הגויים, אבל לא שהישמעאלים האמינו בזה. וצ"ע.

בעת לגבי הפסוק, 'הופיע מהר פארן'. נאמר בפסוק [דברים ל"ג, ב'] כך, ויאמר יהוה מסיני פא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרבבת קדש מימינו אש דת למו. הרמב"ם נלחם כאן, לבטל את הטעות הזאת. הרי הטענה שלהם היתה, כי 'זרח משעיר' זאת הנצרות, אלו בני אדום שבאו משעיר. והופיע

מהר פארן זה האסלאם, משם הופיע נביא הישמעאלים. רח"ל. אומר על כך הרמב"ם, שזה שטיות. והסיבה היא, כי כתוב 'הופיע' בלשון עבר. אם אתה רוצה לומר שמה רבינו מתנבא כאן על העתיד, שהוא יופיע, אז היה צריך להיות כתוב 'יופיע'.

וז"ל הרמב"ם שם, אבל אמרו הופיע מהר פארן, הוא פעל עבר. ואילו אמר יופיע מהר פארן, כבר היה אפשר למי שאוהב לבדות להיתלות בכך. אך כיון שאמר הופיע, משמע שהוא דבר שכבר אירע.

לפי שהוא מתאר את מעמד הר סיני, ואמר כי כאשר נגלה האור על סיני, לא ירד מן השמים על סיני כירידת הברקים - דהיינו באופן פתאומי - אלא הופיע לאט. נגלה מראשי ההרים אט אט, מראש הר לראש הר, עד אשר נח על הר סיני. לפיכך אמר י"י מסיני בא זרח משעיר למו הופיע מהר פארן, התבונן אמרו למו, כלומר לישראל. והתבונן היאך אמר בפארן, שהוא יותר רחוק, הופיע. ועל שעיר שהוא קרוב יותר, זרח. ועל סיני אשר אליו הוא היחס, ובו נח האור, כמו שאמר וישכן כבוד י"י על הר סיני, אמר בו מסיני בא.

וכך תיארה דבורה, כאשר תיארה כבוד האומה במעמד הר סיני, שהאור התהלך אט אט מהר אל הר, אמרה [שופטים ה', ד']? "בְּצֵאתְךָ מִשְׁעִיר בְּצֵעֲךָ מִשְׁדֵּה אָדוֹם וגו'. וכפי שביארוהו חכמים ז"ל שה' שלח שליח אל האדומים, לפני משה רבינו, והציע לפניהם את התורה, ולא קיבלוה ממנו. ואחר כך שלח אחר אל הערבים והציעה לפניהם, ולא קיבלוה ממנו. ואחר כך שלח אלינו משה רבינו, וקיבלנו ואמרנו, כל אשר דיבר י"י נעשה ונשמע. וכל זה, דבר שאירע לפני מתן תורה, וכך נאמרו בה פעלים עוברים, בא זרח והופיע, ואינן הערה לעתיד. אלו דברי הרמב"ם.

רבי סעדיה גאון בספרו אמונות ודעות [מאמר שלישי, הציוי והאזהרה] היה צריך ג"כ לענות על השאלה הזאת.

לבדם, וכן כתוב אשר ברך משה איש האלהים את בני ישראל. ואמר זרח משעיר למו, שפירושו להם, כמו ואין למו מכשול.

מי אלו ה'חסרי אמונה? נראה שכוונתו על הקראים, שהזכרנו קודם. מסתבר שהוא מתכוין עליהם, כי אם הוא מתכוין על גויים, דהיינו על המוסלמים, אזי תשובתו אינה מתאימה, כי הוא אומר בזה"ל, 'זאלה תועים. הלא ראו כי לא החל בתחילה כי אם לברך ישראל לבדם'. דהיינו, מה אתם רוצים לומר? שכן מדובר על הנצרים ועל הישמעאלים? הרי כתוב בהתחלה, וזאת הברכה אשר בירך משה איש האלהים את בני ישראל, 'א"כ כיצד אתם מכניסים שישנה כאן ברכה לאומות העולם? אתם לא מבינים. כתוב בפסוק זרח משעיר למו, דהיינו להם. לאלה שהזכרתי אותם מקודם. למוסלמים אין זו תשובה כלל, כי הם יטענו אדרבה שהחליף אותנו בהם ח"ו.

לאחר מכן מפרש ראב"ע פירוש אחר ממ"ש רס"ג, והוא מסביר כך, וכן הוא הפירוש, השם בא. והטעם, הכבוד שנכנס בישראל. ותחילת הפְּנִיָּסוֹ, מסיני. וזרח, משעיר. והטעם, כל השנים שהיו ישראל במדבר, לא הראה השם גבורה בעמים, עד בא ישראל אל שדה אדום, וכן כתוב [בראשית י"ד, ו'] פְּהָרְרָם שְׁעִיר עַד אֵיל פְּאָרְן. והנה הם קרובים שעיר ופארן. והטעם מפורש, כי ממקום שעיר, כאשר באו לשעיר, אז זרח הכבוד לישראל, והופיע מהר פארן. והטעם כפול, כי פה הראה יפעתו.

דהיינו, ה' התחיל 'מסיני', 'זרח משעיר' הכוונה שבהר שעיר הקב"ה עשה ניסים לעם ישראל, כי לפני כן ה' לא הראה ניסים. רק כשבאו לשדה אדום, שם היתה מלחמת מדין, מלחמת סיחון ועוג, שם הקב"ה הראה לו את גבורתו. ואח"כ כתוב הופיע מהר פארן. ונדחק לתרץ זאת, שזה כפל לשון.

ובהמשך הוא כותב, ואתה מרבבות קדש. על דעתי שהוא דבק עם מימינו. והטעם, שבא אש מרבבות קדש, מימין השם, לסבב ישראל.

לא ברור מי התחיל עם השאלה הזאת, ישנם כאלה האומרים שאלו היו חכמי המוסלמים, ויש אומרים שאלו חכמי קראים. דהיינו, הישמעאלים ניסו לחפש בתורה איזה בסיס לדת שלהם. מסתבר שזה לא ממש שלהם. לצערינו הרי היה יהודי מומר בשם עובדיה בן שלום, שהוא היה מלומד, מסתמא הוא זה שהכניס להם לראש את המחשבה הזאת.

עונה על כך רס"ג תשובה אחרת, מאשר הרמב"ם, וז"ל, ואמר י"י מסיני בא זרח משעיר למו הופיע מהר פארן וגו', ואלו השלשה שמות להר סיני. דהיינו, סיני שעיר והר פארן, זה לא מקומות אחרים, אלא אותו הדבר. והוא שכל הר יהיה בתחילה כנגד עירות שמותם, פוסקים אותו בשמות, כמו שנקראת כל פסקה ממנו בשם העיר שכנגדה. כמו שהים אחד, והארצות אשר כנגדו מקנות אותו שמות רבים לעמת כל ארץ. כפי שהים הוא ים כללי, ולמדינות שנמצאות על ידו קוראים לכל אחת ב"שם שלה, אותו הדבר יכול להיות לאותו הר כמה שמות. כן הר סיני, הוא הר נגד סיני, ושעיר ופארן נפגשים שניהם וכו'. אלו מקומות סמוכים, ובעצם זה אותו הדבר. זהו פירוש אחר.

יש דבר דומה קצת לזה, לגבי הר חרמון, שאחז"ל כי יש לו ארבעה שמות, חרמון, שריון, שניר שיאון. וי"א חמשה שמות, אַמְנָה. זה מובא בספרי, ובילקוט שמעוני, ובפרש"י ע"פ [דברים ג', ט'] צִיִּדְנִים יִקְרְאוּ לְחֶרְמוֹן שְׂרִיָּן וגו', ובמדרש הגדול וכו' בתי מדרשות, ובספר כפתור ופרח. ועוד.

רבי אברהם אבן עזרא מביא [עה"פ ויאמר י"י מסיני בא] את פירוש רס"ג, וכותב בזה"ל, ויאמר הגאון ז"ל כי הר סיני ושעיר ופארן, קרובים. וזה הכתוב, הוא על מעמד הר סיני. ואמר סיני, כי מסיני כמו פְּסִינִי. וכן משעיר.

ובהמשך [עה"פ אש דת למו] הוא כותב כך, וחסרי אמונה אמרו, כי טעם משעיר, על דת אדום. ופארן, על דת ישמעאל. ואלה תועים. הלא ראו כי לא החל בתחילה כי אם לברך ישראל

כטעם [מלכים ב' ו', י"ז] (סוסי אש) סוסיס וְרָכַב אֵשׁ, סְבִיבַת אֱלִישָׁע. וטעם דת. שעומדת תמיד. 'דת' היינו דבר יציב העומד.

הוא מסביר, כי 'זאתה מרבבות קודש' זה דבק ומחובר עם ההמשך, 'מימינו אש דת למו'. בא אש מרבבות קודש מימין ה', וסובבה את עם ישראל.

הדבר קצת צריך עיון, כי לאבן עזרא ישנו כלל, כי כל פירוש שהוא נגד הטעמים 'לא תאבה לו ולא תשמע אליו' ועיין שיעור מוצש"ק ראה ומוצש"ק שופטים שנת התשע"ז. אבל כאן הוא עצמו לכאורה אומר פירוש נגד הטעמים, כי הרי במלים 'מרבבות קודש' ישנה אתנחא, א"כ הוא לא יכול לחבר זאת פתאום עם 'מימינו אש דת למו'. כאשר ישנה אתנחא, אי אפשר לחבר את ההמשך. אלא 'מימינו אש דת למו' חוזר על כל הפסוק. הדבר צריך עיון.

בכל אופן, בפירוש 'באר יצחק', הסביר מדוע הם 'חסרי אמונה'. וז"ל, 'ר"ל דת ישראל דוקא אמת, ולא דת עשו וישמעאל. לפי אותם חסרי האמונה, כביכול זאת דת אמת.

מה הפירוש, דת אמת?

אם אתם זוכרים, דיברנו לפני כמה שנים [בשיעור מוצש"ק ראה התשע"א, ומוצש"ק כי תשא, ויקהל ופקודי, ומוצש"ק בהר שנת התשע"ח], כי ישנה שיטה, שיטת יחיד של אחד מחכמי תימן הקדמונים נע"ג, רבינו נתנאל פיומי, כפי שכתב בספרו גן השכלים [בפרק ו' דף ק"ט, ואולי הוא הציל בכך אנשים רבים מצרות. אבל זאת דעה לא מקובלת, ולכאורה אולי היינו חושבים שבעל אור האפילה הולך בשיטתו. כי בעל אור האפילה הביא את הפירושים הללו, הגימטריא במאד מאד, וגם את הפירושים שהבאנו בשיעור הקודם, 'הופיע מהר פארן ואתא מרבבות קודש'.

שיטתו היא, מה אתם המוסלמים רוצים? הרי בעוה"ר, אומות העולם היו תופסים את היהודים בתימן בלשונם. מה אתה אומר, מחמד הוא

נביא אמת או לא? אם היהודי יגיד שהוא שקר וכלום, יהרגו אותו. אז לימד אותם רבי נתנאל, תגידו להם, כן, הוא נביא אמת, אבל בשבילכם. אנחנו לא צריכים זאת. זה לא בשבילנו, כי לנו ישנה כבר תורה. זהו שליח רק בשבילכם. כך היא שיטתו.

לכאורה היינו חושבים, כי אלו שפירשו כך את הפסוק והרביתי אותו במאד מאד, כביכול הוא אכן נשלח ע"י השם אבל לא לעם ישראל, סברו כדעה הזו.

אבל, מה נגיד לגבי 'זרח משעיר למו' שזה לשיטתם על יש"ו הנצרי? אם נאמר שהכוונה שה' שלח אותו בשביל הנצרים ולא בשביל עם ישראל, אינני חושב שהדבר יכול להיות, זה לא מתקבל על הדעת, שהרי מתחילה הוא היה בתוך עם ישראל, הם נהיו קבוצה וכת נפרדת, עד שהצליחו גדולי ישראל להוציא ולהפריד ולזרוק אותם מקרבנו. ידוע כי לקח כמאתים שנה עד שהם נעשו כת של גויים, ולא כיהודים משומדים. נמצא שאפילו תמצי לומר כי על מחמד אפשר לומר כן, עכ"פ על ישוע הנצרי לא שייך הדבר.

נראה לי שעפ"י דין תורה, כאשר מחמד בא ואמר שהוא נביא ששלחו ה', אם היה הדבר מסור בידינו, הוא היה חייב מיתה. אדם בא ומדבר בשם ה' בשקר, הוא חייב מיתה. הרי את יש"ו הנצרי סקלו, כתוב שהסנהדרין הוציאו אותו להורג, 'על שכישף והסית והדיח את ישראל'. הוא היה חייב מיתה. רק ההבדל הוא, שבזמן יש"ו הנצרי היתה ידינו תקיפה, היה סנהדרין ויכלו לדון אותו, ולכן הוא נסקל.

שאלה מהקהל: גם אם הוא גוי? כמו הישמעאלי?

תשובת מרן שליט"א: לכאורה כן, גם אם הוא גוי. אינני חושב שישנו הבדל. למה לחלק. לא מצאנו חילוק. אם בא אדם ומטעה את הבריות ואומר ששלח אותו ה', והוא אומר דברים שלא יכולים להיות, אם היה סנהדרין ואילו היתה ידינו תקיפה, אזי היה חייב מיתה. אבל בפועל,

שערי יצחק – השיעור השבועי

אומרים, ונראה א"כ שהוא לא מתנגד לכך, אבל הוא בעצמו עונה, תגידו לי, אתם נורמלים? איך אתם אומרים כך? לדבריכם, 'מסיני בא', אכן זה מעמד הר סיני לישראל. אנחנו. אבל 'זורח משעיר' זה הנצרים, ו'הופיע מהר פארן' זה הישמעאלים, אבל הרי ההמשך הוא, 'זאתה מרבבות קודש', מי הם אלה? אין להם מה לענות על זאת. אבל התשובה היא, כי זהו המשיח, דהיינו אנחנו. פירוש, עלפי מה שהרמב"ם כותב בסוף הלכות מלכים, שהנצרים והישמעאלים סוללים דרך למלך המשיח. חושבני כי כאן הוא הפריך אותם לגמרי. מה נפשך. אי אפשר לתפוס החבל בשני ראשיו.

אתם לא יכולים לחתוך את הפסוק בסכינא חריפא. אכן הפירוש הוא כפי שאתם אומרים, והרי זה מבוסס גם בדברי חז"ל שאמרו [ע"ז דף ב ע"ב] מאי בעי בשעיר ומאי בעי בפארן, וחז"ל אומרים שהוא דיבר עם בני עשו ובני ישמעאל. א"כ רואים כי גם חז"ל פירשו ששעיר ופארן זה אומות אדום וישמעאל. הדבר אינו כפי שהרמב"ם ורס"ג מפרשים, כי חז"ל במדרש מפרשים משהו הדומה לזה. לכן הוא אומר, נכון, אבל בסוף תתגלה האמת, כפי שהרמב"ם כותב.

ידועים דברי הרמב"ם בהלכות מלכים [פרק י"ד הל"ד] שכתב בזה"ל, ישוע הנצרי, שדמה שיהיה משיח ונהרג בבית דין, כבר נתנבא בו דניאל, שנאמר, וּבְנֵי פְרִיצֵי עֲמֹךְ יִנְשְׂאוּ לְהַעֲמִיד חָזוֹן, וְנִכְשְׁלוּ [דניאל י"א, י"ד]. וכי יש מכשול גדול מזה? שכל הנביאים דיברו שמשיח גואל ישראל ומושיעם, ומקבץ נדחיהם ומחזק מצותן. וזה גרם לאבד ישראל בחרב, ולפזר שאריתם ולהשפילם, ולהחליף התורה, ולהטעות רוב העולם לעבוד אלוה מבלעדי יי.

אבל מחשבות בורא העולם – אין כוח באדם להשיגם, כי לא דרכינו דרכיו ולא מחשבותינו מחשבותיו. וכל הדברים האלו של ישוע הנצרי, ושל זה הישמעאלי שעמד אחריו, אינן אלא לישר דרך למלך המשיח, ולתקן העולם כולו

לא היתה ידינו תקיפה, וע"כ לא היתה אפשרות.

שאלה נוספת מהקהל: אבל זה לא מכלל זו מצוות בני נח?

תשובת מרן שליט"א: במצוות שכליות הם מחוייבים, כגון תפילה, למרות שאין זה מכלל שבע המצוות שלהם. כמבואר בהקדמת רב נסים גאון לפירושו לתלמוד, כי המצוות שהן "מן הדעת" אינם בכלל המניין, ואכמ"ל.

לא יכול להיות, אי אפשר להגיד שרבי נתנאל בן ישעיה – מחבר אור האפילה – הלך בדרך הזאת, שכביכול הם קיבלו נבואה, אבל היא רק לאומות העולם. כפי שכתוב שהיו נביאים לאומות העולם, כגון בלעם. הרי זה מה שטוען רבי נתנאל פיומי, כי ישנם נביאים אשר שלח הקב"ה לאומות העולם, שלח אותם בשבילם, וממילא מה אתם רוצים מאיתנו. אינני חושב שהדבר כך.

אסדכן, צריכים להסביר כאן הסבר אחר. אנחנו רואים, כי לגבי הפסוק 'הופיע מהר פארן', לרמב"ם יש פירוש, ולרס"ג יש פירוש, ולראב"ע יש פירוש, א"כ הם יגידו שגם להם יש פירוש.

חושבני כי רבי נתנאל בן ישעיה נתן את התשובה הכי חכמה, הוא סתר את הטענות שלהם בצורה יסודית ביותר. הרי 'העוקץ' של השאלה הוא, כי אם אתה אומר י"י מסיני בא, וזרח משעיר למו, הופיע מהר פארן וגו', יוצא כביכול הקב"ה עשה זאת. אבל חס ושלום. ראשית, הרי אנחנו יודעים שהכל שקר והבל, הם המציאו את זה מעצמם, אסור להם לבוא ולהגיד דברים בשם ה'. כמו כל נביאי השקר. אבל כיון שהם טוענים כך, אז הרמב"ם עונה להם כך, ורס"ג עונה כך, וראב"ע סותר אותן, כל אחד אומר פירוש אחר. א"כ כבר אי אפשר להוכיח. בא רבי נתנאל בן ישעיה, ונתן את התשובה הכי חכמה, יותר מכל המפרשים, כמה שזה נראה לכאורה קצת מוזר, כי מצד אחד הוא מביא את הפירוש כפי שהם טענו, בשם יש

לעבוד את יי ביחד, שנאמר, **כִּי אֶזְאָה אֶהֱפֹךְ אֶל עַמִּים שְׂפָה בְרוּרָה לְקָרָא כְּלָם בְּשֵׁם יְיָ לְעַבְדוֹ שְׂכָם אֶחָד** [צפניה ג', ט].

כעת מובן, כי זהו הפירוש. י"י מסיני בא, דהיינו ה' הוא ששלח אותם. אולי צריכים לחדד זאת יותר. זה לא שה' שלח אותם לתת דת חדשה, שהיא כביכול מאת ה'. אלא שבסופו של דבר ישנה מכך תועלת מסויימת, כי הם יישרו את הדרך למלך המשיח.

מסביר הרמב"ם כך, כיצד? כבר נתמלא העולם מדברי המשיח ומדברי התורה ומדברי המצוות, ופשטו דברים אלו באיים רחוקים ובעמים רבים ערלי לב, והם נושאים ונותנים בדברים אלו ובמצוות התורה. הרי לפני כן, כל אומות העולם היו עובדי אלילים, וע"י הנצרות והישמעאלים התחילו להאמין בבורא עולם, ואז הם עשו הרבה דברים כפי מצוות התורה. אלו אומרים – דהיינו הישמעאלים – מצוות אלו אמת היו, וכבר בטלו בזמן הזה ולא היו נוהגות לדורות. ואלו אומרים – דהיינו הנצרים – דברים נסתרים יש בהן ואינן כפשוטן, וכבר בא משיח וגילה נסתריהם.

וכשיעמוד המלך המשיח באמת, ויצליח וירום וינשא, מיד הם כולם חוזרים ויודעים ששקר נחלו אבותיהם, ושנביאייהם ואבותיהם הטעום.

הדבר הפלא ופלא. זהו מה שרבי נתנאל בן ישעיה אומר. אכן, יפה דיברתם, אבל המטרה הסופית היא, ואתה מרבבות קודש', שיבוא המשיח ואז ממילא תיוודע גם לכם האמת, רק שבעוה"ר אנחנו כעת בגלות.

*

דרך אגב, בעל הספר אור האפילה, שהיה אחד מגדולי תימן הראשונים, כותב בהקדמה לספרו בזה"ל, ויש בקובץ הזה דברים המתאימים להמוני העם, וימצאו חן בעיניהם. ודברים המתאימים לבעלי החכמה, וימצאו חן בעיניהם. תשמעו איזה דבר חכמה הוא כותב. אחרי שהוא כביכול מתנצל ואומר, כי ישנם דברים שרק אנשים חכמים יבינו, וישנם דברים

שהמוני עם ג"כ יכולים להבין. ודברים שלא יתאימו למקצת בני אדם – ישנם בספר דברים שלא ימצאו חן בעיני האנשים – אז יחשבוהו כאלו לא נכתב, והוא מה שהביאו בעלי הדרשות מדברים הנמנעים. אני מביא גם מדרשים, ואם יגידו שזה לא יכול להיות, אז תחשבו שזה לא נכתב...

לכאורה, מה זאת אומרת? הרי הדבר כתוב, איך נחשוב שזה לא נכתב? אבל, הוא נתן להם תשובה פסיכולוגית. אם ישנם אנשים שלא ימצאו חן בעיניהם דברים מסויימים בספר, מישהו שלא מתקבל הדבר אצלו, אני עונה לו, תדלג על כך ותמשיך הלאה. תחשוב שכאילו זה לא כתוב. בכך הוא מרגיע את הבן אדם, מבחינה נפשית. לא ללכת ולהתנגח איתו ראש בראש.

אבל צריכים להסביר, את מה שהביא בעל אור האפילה [שם בפ' לך לך] בזה"ל, ולישמעאל שמעתיד, הראהו משוגע וחבורתו. והוא אמרו במאד מאד, מנין משוגע, כלומר מחמד.

הוא לא אומר, כי מה שהוא אומר זה אמת, כביכול הוא נשלח מאת ה'. אבל מה שנכון הוא, כי מאז המשוגע הזה, כל ארצות המזרח התאחדו תחת דת אחת, וקיבלו שלטון עצום.

וזהו דבר אמיתי, אשר כותבו רבי אברהם בן הרמב"ם. הבן של הרמב"ם, כותב זאת ג"כ. מה נגיד על כך?

זכיתי לספר הזה בזכות ידידנו רבי יואב שלם הי"ו, פירוש התורה לרבי אברהם בן הרמב"ם. אמנם נדפס בעבר כמה פעמים, אבל ישנה כעת גם מהדורא חדשה, מישהו בארצות הברית הדפיס זאת בזמן האחרון, בשנת התש"פ, והוא כותב שם הערות חשובות. [הגם שלענ"ד היה צריך לנפות מתוך שמות ומקורות לא רצויים].

וז"ל ר"א בן הרמב"ם, וגם את בן האמה וגו', רמז להתגלות דת האסלאם המאמינים באחדות הבורא היוצאים ממנו (=מישמעאל).

הרמב"ם באגרת תימן שכתב לדחות הרואים במאמר הכתוב לעיל [בראשית י"ז, כ'] זנתתיו לגוי גדול' נבואה האמורה על ישמעאל לרמוז על הופעת המשוגע, וביאר שם הרמב"ם, 'זהו שאמרו "גוי גדול" אין רוצה גדולת הנבואה ולא גדולת הדת, אלא רוב מספר בלבד. וכבר אמר הכתוב על עובדי עבודה זרה, 'גוים גדולים ועצומים'.

והאמת כי למתבונן אין שום סתירה בין דברי רבנו לדברי אביו. שכל כוונת רבנו היא להגדיר את ההבטחה שבמקרא זה על זרע ישמעאל, שיהיו לאומה גדולה, שכוונת הבטחה זו על האומה הקוראת עצמה 'איסלאם', והם מאמינים באחדות הבורא. הסיבה הפשוטה לכך היא, שרבנו מחשב תחילת ממשלת ישמעאל בהופעת דת האיסלאם, שאז החל לקרוא בשם ממשלה אמיתית המושלת בכיפה במזרח התיכון. הרי גם רס"ג כתב בפירושו לפר' תולדות [עמ' 426] שקיום הנבואה שנאמרה לאברהם זנתתיו לגוי גדול' היה כעבור אלפיים שנה – והיינו בהופעת האיסלאם מהר פארן. עד כאן.

יש להוסיף כי גם במדרש הגדול [פ' לך לך, דף רע"ח] כתוב כך, ולישמעאל שמעתוך הנה ברכתי אתו וגו', בירכו בטובות העולם הזה, בבנים ובעושר ובמלכות. אבל טובת העולם הבא אינה אלא ליצחק ולזרעו, שנאמר ואת בריתי אקים את יצחק.

הברכות שהם קיבלו, אלו דברים גשמיים, לא דברים רוחניים. מבחינה רוחנית זה אפס, הם לא קשורים לכך. אבל בעולם הזה, כיון שהם זרע אברהם אבינו, הקב"ה בירך אותם, ובעוה"ר עד שיזרח אורו של משיח, יש להם את הכוחות ואת השליטה וכו' לצער ולשעבד את עם ישראל. ובסופו של דבר יהיה, שובי אֵל גְּבַרְתָּךְ וְהִתְעַנִּי תַּחַת יְדֵיךָ [בראשית ט"ז, ט].

הרי לפני כן הם עבדו לעץ ואבן, היו עובדי עבודה זרה, ועל ידיו הם מאמינים בה'. וכמה מדוייקים דבריו יתעלה שאמר 'אֲשִׁימְנוּ', לבסוף – אחרי התגלות דת ישראל, ובשעת החושך להם בסיבת עונותיהם. הרי כתוב, 'שמע בקולה, כי ביצחק יקרא לך זרע', וגם את בן האמה', גם הוא, אבל הדבר הראשון זה עם ישראל. אח"כ בעוה"ר בגלות הם התגברו עלינו, וקיבלו שלטון. הקב"ה מגיד מראשית אחרית.

המו"ל דן בהערות שם, כי לפום רהטא דברי רבי אברהם אינם סותרים את דברי אביו הרמב"ם באגרתו. וכי הוא כותב ההיפך מהרמב"ם? אלא הוא אומר, כי ישנו הבדל. זה לא גדולת נבואה, אלא גדולת המספר. דהיינו, הממשלה של ישמעאל קשורה עם דת האיסלאם, והם שולטים בכיפה במזרח התיכון. רס"ג כותב, לגבי מה שהקב"ה אומר על ישמעאל זנתתיו לגוי גדול', כי זה נתקיים אחרי אלפיים שנה, כשהופיע האיסלאם. ואז הם יהיו אומה גדולה. זה לא שח"ו אנחנו אומרים כי בדת שלהם ישנה איזו אמת וכדו', דתם היא שקר וכזב, אבל במציאות הם התאחדו – לא ממש 'התאחדו', טוב שהם מחולקים ביניהם בעניינים רבים, אבל בכל אופן הם בסה"כ עם גדול, יש להם מכנה משותף, אשר כולם מתייחסים לישמעאלים כביכול, למרות שלא כולם מזרע ישמעאל. אנחנו היהודים, כולנו מזרע יצחק אבינו. אבל זרע ישמעאל, הם מעורבים מהרבה אומות, הישמעאלים אצלם הם בודדים, אבל סה"כ הם כביכול מתאחדים תחת השם ישמעאל, עם דת אחת. ובכך הם נהיו 'גוי גדול', כי כולם משותפים בדרך מסויימת, פחות או יותר, והם קשורים אליה. אבל לא שזה קשור לדת, אלא לשלטון.

הוא כותב כך.

בהערות נהור שרגא – זהו במהדורא הקודמת של פירוש ר"א בהרמב"ם – תמה המהדיר על דברי רבנו שנראה שמפרש שהמכוון ב'גוי' הוא לאומה בעלת רמה דתית מיוחדת, ובניגוד לדי

האם נכון שהנצרים והישמעאלים יישרו וסללו דרך למלך המשיח. התדרדרות העולם כיום מבחינה רוחנית.

לגבי מה שהרמב"ם סובר, שהנצרי והישמעאלי 'סוללים דרך למלך המשיח', כיצד להבין זאת?

הרמב"ם כותב זאת, אבל הוא לא הראשון. נראה לי כי המקור לכך הוא לפניו, רבי יהודה הלוי בספר הכוזרי [מאמר רביעי אות כ"ד] שכתב בזה"ל, וכן 'תורת משה' – כל אשר בא אחריה, ישתנה אליה באמת ענינו, ואם הוא בנראה דוחה אותה. כלפי חוץ הם מתנגדים לתורתנו, אבל בפנימיות הם מושפעים מאתנו. ואלה האמות, הם הצעה והקדמה למשיח המחכה וכו'.

אותו הדבר כותב הרמב"ן [בתחילת דרשתו 'תורת ה' תמימה'], שהיה אחרי הרמב"ם. והוא כבר מציין בסוף דבריו בפירוש את דברי הרמב"ם הללו. הוא אומר בזה"ל, ואל תשתבשו באומות, שאף נוחלי תורה הם הקרובים לאמצע כי טוב. כגון הנצרים והישמעאלים, לפי שהעתיקו התורה ולמדו כשגברה רומי על קצת רבותינו למדו תורה ועשו חוקים ומשפטים דוגמת של תורת בני אדם יושבי הקצוות הרחוקות שלא למדו תורה ולא ראו ישראל ולא מנהגם מפני ריחוק גבול שביניהם, בהמות גמורות הם, ועליהם אמר הכתוב [ישעיהו ס"ו, י"ט] הָאֵיִם הִרְחִיקִים אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ אֶת שְׁמִיעִי וְלֹא רָאוּ אֶת כְּבוֹדִי. והאומות אמרו מתחלה כך. שנאמר [דברים ד', ח'] וְגַי גְדוֹל אֲשֶׁר לוֹ חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים צְדִיקִים כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת. למדנו שלא היה באותו זמן אומה ולשון בעולם, שיהא להם נימוסים טובים וישרים ישובי המדינות, כישראל וכי משפטים כך וכל שכן החוקים שהם המצוות החדושים בעולם.

ולפיכך אמר הרב ר' משה ז"ל – זהו הרמב"ם – כל אלו הדברים של זה הנצרי, ושל הישמעאלי הבא אחריו, כולם לתקן המה למלך המשיח. כיצד כשכבר נתמלא העולם כלו מדברי המשיח ומדברי התורה וכו'.

זאת כתבו לפני 900–800 שנה, אבל חושבני שצריכים כאן לסייג את הדברים. זה היה היה. כך הם חשבו. אין להם מקור לכך מחז"ל, משום

פסוק, זאת סברא שהם כתבו, ונראה לי כי לפי המציאות בדורותינו זה נהיה בדיוק ההיפך. בזמנם כך חשבו, שזה יסלול את הדרך למלך המשיח, אבל בעוה"ר אין הדבר כן. אז הם היו קרובים להתחלת הדתות האלה, אבל כיום – לפי מה שאנחנו רואים – לא רק שהם לא סללו את הדרך למלך המשיח, אלא אדרבה, הם עיקמו את הדרך. וכי העולם מתוקן בזכותם? בעוה"ר בכלל לא. ובמאות שנים האחרונות, במאות השנים האחרונות, כמה כופרים יש להם, נהיו צאצאים של קופים, ושהעולם נברא מפיוץ. כופרים. איך הדתות האלה, סללו את הדרך לימות המשיח? הם עושים חוקים נגד התורה.

בספר יד הקטנה ושער י"א, שער הגאולה האחרונה, פרק ו' אות י' מסביר זאת כך, אשר למען כל זאת, היתה מן הראוי לכל האומות כולם עוד יותר ויותר כהנה וכהנה, להתרחק מכל דרכי ועניני אמונתנו ודתינו, ובאמת על אמיתתה לא כן הוא, כי אם ממש בהיפך מכל זה. והוא אשר עתה בזמן הזה, הרי כל האומות לכל האורך ורוחב הישוב, עד מקום שידיעתנו מגיע מהם, כולם נתפשטו ונתחזקו על כל שרשי אמונתנו ורוב יסודי דתינו, כמו בחידוש העולם אשר הבורא בראו מאין, ובידיעתו והשגחתו על כל הברואים, ושהוא מדבר ומנבא לבני אדם, ושהוא מצוה על מצות וחוקים, ושהוא משלם גמול ועונש בזה ובבא, ובענין גן עדן וגיהנם בעולם הנפשות, ובעולם הדין והתחיה, ומאמינים בכל תורת משה ובכל דברי הנביאים כולם, רק שמגלים פנים בהם. וכן כולם שובתים מן המלאכה יום אחד בשבוע, ועושים חגים ומועדים בזמנים מן השנה, ומחזיקים במצות כיבוד אב ואם, ובמתנות עניים, וכן מזהירים מעריות ורביעות בהמה ומכישוף ועוד רבים זולתם, אשר כולם אינם נוגעים כלל לענין הכרח קיום הישוב, כי אם לענין דת ואמונה. ובאמת כל זה היא ענין הפלא ופלא. אין זה כי אם לאשר שכל ענינינו הוא דבר אמת וקיים לעד בענין אלהי, וזאת זאת מכריחם להגיעם

שערי יצחק – השיעור השבועי

תגובת מרן שליט"א: שם זה משהו אחר. לא מסתדר לפרש כך את עניין פתחה של רומי, על-פי הרמב"ם שהזכרנו, כי אם כן היה צריך להזכיר גם את עיר הישמעאלים. ויש שם במפרשים ביאורים שונים, רש"י ומהרש"א, ובעץ יוסף בשם מהר"ם אלשיך כתב שהכוונה לעיר בגליל הנקראת בשם רומי. ולא לארץ רומי.

יש משהו הדומה רק מעט למה שאמרת, שכתב אותו מהר"ל מפראג בספריו גבורות ה' פ"ח, ונצח ישראל פ' כ"ח, שכאשר מגיע ההעדר למלכות הרביעית, שהיא אדום, הדבר מחייב את התגלות המשיח, כאילו הם דבוקים זה בזה. ולכן המשיח יושב בפתח, כי שם הוא סוף העיר יעוש"ב. כנראה כוונתו מפני שהפתח משמש גם ליציאה מן העיר, כמו לכניסה אליה. בכל אופן לא שייך לעניינינו, כמו שאמרנו.

שאלה מהקהל: אבל האמריקאים מאמינים.

תשובת מרן שליט"א: נכון. ארצה"ב היא לא רוסיה. אבל זה חלק. ומה עם כל העולם. ואפילו יהודים בעוה"ר. בעבר היו הרבה יותר מאמינים, ואם היו הנצרי והישמעאלי הם מיישרים את הדרך, היה צריך אדרבה שהם יתחזקו יותר ויותר באמונה, מוסיף והולך, ולא להיפך.

ומה עם השחיתות המוסרית, פריצות. וכי האמריקנים צנועים? רח"ל. מאיפה מופץ לכל העולם האינטרנט ושאר מרעין בישין?

אילו הדבר היה מאמר חז"ל, או פסוק, היינו חייבים להבין ולהסביר זאת. אבל חושבני, כי אם הרמב"ם היה היום, הוא לא היה אומר זאת. היום רואים מה שנהיה בסופו של דבר, בעוה"ר כל העולם התדרדר מבחינה רוחנית, גם באמונה וגם במעשים.

מה עשה כיום הקב"ה? שלח לעולם קורונה, מגפה נוראה, לתקן את העולם. העולם הוא לא מתוקן, אלא מסוכן. ובעוה"ר אנשים מדברים היום רק על החיסונים, איך להתחסן? כיצד

על ככה. זה בא לאומות העולם מעם ישראל, מן היהדות.

נו, בעוה"ר, לפי המציאות אנחנו רואים שזה לא כך. אי אפשר להגיד שהם סללו את הדרך לימות המשיח. מה נשאר אצלם מהדברים שהוא הזכיר? ואכמ"ל. [העניין מוכתב אצלי בנפלאות מתורתך בפ' שמיני, לגבי ביצת בת היענה].

א"כ מה נעשה עם דברי אור האפילה? אם הדבר לא מסתדר, הדבר סימן שהפירוש הזה הוא לא נכון. בעל אור האפילה פירש עפ"י דברי הרמב"ם, לפי מה שחשבו בזמנם. אבל אם כן, אתה לא יכול לפרש רק את ז'זרח משעיר למו, ואת 'הופיע מהר פארץ, אתה חייב להגיד שישנו דבר רביעי. מהו הדבר הרביעי? אם אין לך מה להסביר, סימן שכל המהלך הוא לא נכון. זה מוריד את כל היסוד של הפירוש הזה.

שאלה מהקהל: כתוב שהמשיח יגיע מפתח של רומי, שם הוא יושב, א"כ הוא יגיע מהם?

תשובת מרן שליט"א: במאמר הזה ישנו משהו נסתר, זה לא דברים כפשוטם. זה גם לא קשור לרמב"ם, כי הרמב"ם אומר שהדתות הללו קירבו את כל אומות העולם אל התורה. בזמן הרמב"ם, אפשר היה לחשוב כך. אבל אנחנו רואים במציאות, כי לאט לאט העולם התדרדר, ובסופו של דבר כיום העולם ירד כל כך. אז, בדורות הראשונים, אין ה'כי נ'מי, זה חיזק אותם באמונה. אבל לאט לאט העולם ירד והתדרדר, ונהיו כופרים, א"כ אדרבה, הם התרחקו יותר ויותר.

האם זהו רעיון שלך לפרש כך את העניין שאחז"ל בסנהדרין [דף צ"ח ע"א] שהמשיח יושב בפתחה של רומי? או ראית באיזה ספר?

תשובה: רעיון שלי, על-פי מה ששמעתי מהרב בזמנו [מוצש"ק לך לך ומוצש"ק וירא התשע"ד] בשם המכתב מאליהו.

להתפטר מהבעיית הזאת? איך לחזור ל'שיקרא' [שיגרה]? במקום שהאנשים יתקנו את עצמם. העולם נהיה מטונף ומלוכלך, עם אינטרנט, בצורה כמו דור המבול רח"ל.

הם לא חושבים בכלל על כך, אף אחד לא מדבר לתקן את זה. מישהו מנסה לתקן את עצמו? לשנות את המצב מבחינה רוחנית? הקב"ה רוצה להביא משיח, והם הולכים ומתדרדרים לכיוון השני.

לכן אני אומר, לגבי מה שכתב הרמב"ם, כי הכוזרי הרמב"ם והרמב"ן אמרו לפי מה שהיה בזמנם, אבל אילו הם היו בזמנינו, הוו הדרי בהו. כי בזמנינו נראה שהדבר לא מציאותי, ונהיה בדיוק הפוך. ממילא, גם לגבי הפירוש של אור האפילה, אם הדבר לא מסתדר, זאת בדיוק ההוכחה שהפירוש הוא לא נכון. הדבר מובן. צריך רק לעשות את החשבון.

התחלת ביאור עניין לקיחת חיסון נגד קורונה, לחיוב ולשלילה, מבחינה הלכתית ומבחינה השקפתית.

חשבתי לדבר בנושא החיסונים, מבחינה הלכתית ומבחינה השקפתית, אבל אני רואה שלא אספיק, לכן אולי נעשה 'אחוז בזה, וגם מזה אל תנח את ידיך'. ונקדים.

מעשה שהיה באחד הגנבים המחוכמים, שתפס ילד ואמר לו, תשמע, אתן לך שקל אם תיכנס לחנות ותגנוב סוכריה מול פרצופו של המוכר ותברח. הילד אמר, לא, אני מפחד, הוא ירדוף אחרי וירביץ לי, יגיד לאבא שלי וכו'. אמר לו, תשמע, תקבל חמשה שקלים. בסדר, בשביל חמשה שקלים הילד היה מוכן לסבול את המכות וכו'. וכך עשה.

נכנס לחנות, ומול הפרצוף של המוכר לקח את הסוכריה ויברח וימלט. בעל החנות אומר, מה? חצוף כזה? לא מתבייש? רץ אחריו.

בנתיים, אותו גנב רוקן את כל הקופה... בגלל סוכריה אחת...

הדבר בא להגיד, כי יצר הרע הוא חכם גדול, איך לבלבל את האנשים.

דנים ודנים ודשים כיום לגבי החיסון, ונשמרתם מאד לנפשותיכם, האם חייבים לקחת חיסון, האם צריך לקחת, האם אפשר לקחת, האם ישב ואל תעשה עדיף כי זה מסוכן, דנים אם כן או לא וכו'. במקום לטפל בעיקר, מסיחים את הדעת מהיכן זה בא.

בקיצור, יצר הרע מרוקן את כל הקופה. דנים אך ורק לגבי החיסונים, שצריכים לעשות חיסונים, או לא, וזהו. עד פה. לא יותר מכך.

כנראה הרעיון הזה כבר מובא באיזה ספרים, אבל ראיתי זאת כעת בחוברת שהביא לי המחבר הרב עמנואל בוסי הי"ו מהעיר בית שמש ת"ו, בשם 'הארות דרך במלחמת היצר'.

כתוב שם [בדף נ"ו] כך, לגבי אדם שהכשיל אותו יצר הרע, והוא מרגיש מובס מושלך בצדי הדרך פצוע וזב דם, מה הוא יעשה עכשיו?

בקוצק היה ידוע המשל מהפולישע גנב, שהיה פונה לאיזה ילד ומפתה אותו שיגנוב מהחנות דבר קטן, ובלבד שיעשה זאת לנגד עיניו של בעל החנות, ובתמורה למעשה נועז זה היה נותן לילד 5 זלוטי. הילד היה נכנס וגונב סוכריה קטנה, באופן שבעל החנות היה מבחין בו. בעל החנות, אף שההפסד הממוני היה מזערי עבורו, היה רותח מזעם מהחוצפה שגונבים בפניו מחנותו, ומשכך היה קם ודולק בעקבות הילד, כדי ליתן לחצוף מנה אחת אפיים וללמדו לקח.

אותם רגעים יקרים בהם היה בעה"ב עוזב את החנות בחטף, היתה עיקר מטרתו של הפולישע גנב. היה מנצל אותם ומרוקן באחת את כל הקופה, ללא מעכבים, נעלם והולך לו לדרכו.

כשהיה בעל הבית חוזר לבסוף לחנות, בתחושה שלימד לקח הגון את החצוף, היה עומד מיד על טעותו, ומבין שאת הלקח העיקרי הוא היה צריך ללמוד, שלא מפקירים חנות שלימה עבור חתיכת סוכריה שנגנבה, אפילו אם גניבה זו נעשתה בצורה חצופה ומקוממת ביותר.

שערי יצחק – השיעור השבועי

כנגדו בשוק. כל זה להכין עצמו, ויחזור ויעור משנתו, והרי הוא אומר וירמיהו ה', ג' הפיתה אתם ולא חלו, מכלל שצריך להקיץ ולחול.

הקב"ה שלח מכה לעולם, לתנן לתקן את העולם, מכה קשה שמכלה רעים וטובים, וכיון שניתנה רשות למשחית וכו', שהעולם יזדעזע, שהאנשים יתקנו את עצמם.

שמעתי מפי איזה אברך ש'חושב', שאמר בצער כך, אני עכשיו בדיוק כמו לפני הקורונה. לא השתניתי. לא זו אצלי כלום.

כל אדם צריך לעשות את חשבון הנפש שלו, האם הוא אכן תיקן את מה שצריך. בזמנו הזכרנו לגבי הדיבורים בביכ"נ וכו'. אבל יש לדבר כללית על העולם, כיון שזאת מכה בכל העולם, סימן שכל העולם מטונף ומזוהם, והקב"ה מזעזע ומרעיש אותם.

אולי זו משהו, אי אפשר להגיד שלא זו כלום, חכמי הרפואה כבר מרגישים שהם חסרי אונים, כי ישנם דברים שהם לא משתלטים עליהם. לא יודעים. אבל בסה"כ, תיקון מעשי בפועל בשטח, מאן דכר שמיה. לא מדברים על כך.

כמרכן לגבינו אנחנו, עברנו את הימים הנוראים, ראש השנה ועשי"ת ויוהכ"פ, כל אחד קיבל עצמו קבלות טובות, האם עמדנו בדברים האלה?

עיקר החיסון, זהו החיסון הרוחני. זה מה שהקב"ה רוצה.

*

מכיון שהזמן קצר והמלאכה מרובה, ורציתי להאריך על יסודות העניין גם מבחינה הלכתית, אבל בסה"כ למעשה נראה כדלקמן.

אני מקדים, שאינני מקבל אחריות, זהו נושא חמור של סכנת נפשות. אני יכול לומר רק מה הדעת נוטה, דעתי הענייה, אבל לא בתורת הכרעה הלכתית.

תשמעו כעת, איזה מוסר השכל הוא לומד מכך. הכשלונות בהם היצר מצליח להכשיל אותנו, אינם אלא כגניבה של סוכריה קטנה, לעומת מטרתו העיקרית של היצר שהיא להפנות את מירב תשומת הלב שלנו כלפי הכשלוך, ובכך מפיל אותנו היצר ליאוש, ועל ידי היאוש הזה לוקח לנו היצר את כל הקופה, ולא משאיר מאתנו כלום.

אם האדם נכשל בחטא, הוא חושב אח"כ שזהו נגמר. והוא מתייאש מהעלייה הרוחנית שלו. אבל בעצם, זהו הנזק העיקרי, זה מה שיצה"ר רוצה. מה שהיה, זה רק דבר קטן. הריח העיקרי שלו הוא, שאותו אדם נרדם מבחינה רוחנית, והוא יותר לא משקיע. התייאש. יצה"ר מייאש את הבן אדם. זהו לקח חשוב מאד. והסר השטן מלפנינו זמאחורינו.

*

התפלאתי על מה שראיתי שפירסמו בשם רב ת"ח אחד, שהקב"ה רוצה שנתחסן, ובחיסון עובדים את ה', מקיימים את רצון ה'.

לכאורה, אולי חושבים שזה נכון. זהו רצון ה', כפי שנאמר זונשמתם מאד לנפשותיכם, וכן י'שמר לך ושמור נפשך מאד'. כתוב ברמב"ם בהלכות רוצח, שזה על כל סכנה שהאדם צריך להיזהר ממנה.

אבל, רק זהו מה שהקב"ה רוצה? נכון, בודאי שישנה מצות זונשמתם מאד לנפשותיכם, אבל זה על הסכנות הרגילות, הטבעיות והמצויות. אבל בנ"ד, הקב"ה הביא לעולם מכה גדולה ונוראה, וכי מטרת הקב"ה שיעשו חיסונים? זה הכל, ותמשיכו הלאה?

המשך הפסוק בירמיהו שם, פְּלִיתָם, מֵאֲנוּ קַחַת מוֹסֵר, חִזְקוּ פְּנִיָּהֶם מִסְּלַע, מֵאֲנוּ לְשׁוּב. נורא ואיום.

הרמב"ם בהלכות אבל [סוף פרק שלושה עשר] כותב כך, כל שלשה ימים הראשונים, יראה האבל את עצמו כאילו חרב מונחת לו על צוארו. ומשלשה ועד שבעה, [כאילו היא] מונחת בקרן זוית. מכאן ואילך, [כאילו] עוברת

נראה שרוב גדולי הדור בעד החיסונים, וישנם כאלה שמתנגדים, וישנם כאלה השותקים, ויש אומרים 'שב ואל תעשה עדיף', וישנם המתנגדים בתוקף. בדרך כלל הפשקוילים, אלו אנשים שאינם חותמים את השמות שלהם, ואינם אחראים על מה שהם אומרים.

וישנם כאלה, שתמיד אומרים ההיפך. מה שיהיה, תמיד הם יגידו 'איפכא מסתברא'. בכל אופן, ישנן דעות קיצוניות לכאן ולכאן. ו"א שחייבים, ו"א ההיפך, שהדבר מסוכן.

נראה לי, כי צודק הגר"י זילברשטיין שליט"א, אשר הולך כאן בדרך ממוצעת. הדבר פורסם בחוברת ווי העמודים וחשוקיהם [חוברת מס' 88, טבת התשפ"א]. יתכן שזה לא נועד לפרסום של ממש, ואולי הוא עצמו חזר בו לאחר מכן, וכפף דעתו לדעת הסוברים שיש לקחת את החיסון. צריך לברר. עכ"פ צריך להסביר זאת, אקרא בפניכם את המסקנא שלו, כי חושבני שזה הכי נכון, רק אוסיף משהו בעז"ה.

הוא כותב כך, מדינות המתקנות שהממשלות מאשרות את החיסון, ורוב הרופאים שמבינים איך החיסון עובד, הם אנשים ישרים והם בעד לקחת את החיסון, למרות שהניסוי נעשה בזמן קצר, לדבריהם יש לקחת את התרופה.

אולם אותם האנשים הסוברים שהם לא בסיכון להדבק בקורונה, כיון שהם שמורים היטב, או שהם לא מוגדרים כאנשים בסיכון, ראוי שלא יקחו את החיסון, אלא ימתינו זמן מה, לראות אם אין חשש שהחיסון יגרום למחלות קשות.

דהיינו, ישנם אנשים זקנים או חולים, שאצלם ח"ו אם הם יידבקו זאת ממש סכנת נפשות. הרי ידוע מה שאומר התפארת ישראל במסכת יומא [פרק שמיני], שאדם רשאי להיכנס לחשש סכנה, אם בהמשך הוא יגיע לודאי סכנה. 'רשאי', לא שזאת חובה. אנשים שנמצאים במצב מסוכן. אבל ישנם אנשים שהם שמורים, נשמרים לשים מסכה ומתרחקים ולא באים במגע עם הרבה אנשים, הם בריאים, וגם אם ח"ו הם יהיו חולים לא מסתבר שזה יהיה מסוכן,

ויש צד שכיון שהדבר הזה לא נבדק היטב הרבה זמן, אולי יתגלו דברים בהמשך שהם ח"ו מסוכנים, אזי עדיף שלא יקחו את החיסון הזה. זאת מסקנתו.

רק חושבני, שצריכים להוסיף כאן משהו.

ראשית, כפי שאמרנו, החיסון העיקרי אינו החיסון הגשמי, 'והיה החיסון לנעורת'. החיסון העיקרי הוא החיסון הרוחני.

אנחנו כעת בימי השובבי"ם, וישנו דבר נורא בפסוק בירמיהו [ג', י"ד] 'שובו בָּנִים שׁוֹבְבִים. 'שובבים' היינו מורדים. התרגום הוא, 'דמתחסנין למתב'. מורדים המתחזקים את עצמם שלא לשוב בתשובה.

זהו מוסר השכל מאד חזק. ישנם אנשים שהביאו ראיות לעניינינו מן התרגום. כתוב [בראשית מ"ג, ל"א] 'וַיִּתְאַפֵּק, והתרגום הוא 'וַיִּתְחַסֵּן, א"כ כביכול זאת ראייה שצריך להתחסן. שוב הפעם, זה כפי שאמרנו [בתחילת השיעור] לגבי לקחת גימטריאות ולהמציא דברים. אי אפשר לקחת רעיונות, ולהלביש אותם סתם. הרי ישנו גם פסוק הפוך, 'ולא יכל יוסף להתאפק [בראשית מ"ה, א'], והתרגום הוא 'ולא יכל יוסף להתחסנא'. זהו משחק מלים, להביא ולבנות על רמזים כאלה.

אבל אם כבר, אמרנו דבר מבוסס ויסודי, כי לצערינו זאת הנקודה העיקרית אם אתה רוצה להביא ראיה, זה מן הפסוק 'שובו בנים שובבים'. לצערינו אנשים מתחזקים, לא לחזור בתשובה. מורדים. זהו תרגום הפסוק שובו בנים שובבים, 'דמתחסנין למתב', הם מחזקים את עצמם להישאר במרדס ולא לחזור בתשובה. ההיפך מזה, התיקון לכך, זהו החיסון העיקרי שצריך להיות.

אסכך, אם עושים שמירה, גם שמירה גופנית גשמית וגם שמירה רוחנית. שמירה רוחנית היינו, להגיד בכל יום פיטום הקטורת בכוונה לפחות פעם אחת, וכן את התפילה לעצירת המגיפה ריבון העולמים וכו', ואת הפסוק ויאמר אליהם ישראל אביהם וגו' ג' פעמים עם

שערי יצחק – השיעור השבועי

יש בעיר רכסים, ב"ה ישנם שם 'מבני עמנו', ב"ה זאת עיר של תורה, בעיר רכסים ב"ה יש שם הרבה בני תורה אברכים בני ישיבות, וגם ציבור תימני, ונמצא שם ידידנו הרב עובדיה סיאני הי"ו שהוא מארגן כבר כמה שנים את בני הישיבות, לעסוק בתורת מהרי"ץ, הוא עושה על כך גם מבחנים ומחלק מלגות ופרסים. יישר חיליה לאורייתא. עכשיו לקראת פורים, זה כבר דבר שקצת מושך, הוא עושה את המבחן על מהרי"ץ בעץ חיים, עניינים של פורים, וגם ההלכות מתוך שלחן ערוך המקוצר. בְּעֶבֶר, עשה על חנוכה. וב"ה ישנם שם עשרות העוסקים בדבר הזה, צריך עזרת הציבור, ואם אין קמח אין תורה.

ע"כ אנחנו פונים להטות שכס, הרב אלעזר יוסף הי"ו, לפני שיעשה את ההתרמה, אולי ירחיב ויפרט יותר. אבל אני מכיר את הדברים האלה מקרוב, הרב עובדיה סיאני הי"ו הוא אדם ירא ה', הכרתי עוד את אביו ר' אברהם זצ"ל, ממש הולך בתמימות ובישרות, לדעת אם כן שהכסף הולך למקום הנכון, למקום טוב הבנוי בצורה טובה, ובעז"ה כשזה מגיע לכתובת הנכונה נזכה להגדיל תורה ולהאדירה, ולחזק את הציבור שלנו ללכת ולהמשיך במסורת אבות, זו הדרך לכו בה. כן ירבה וכן יפרוץ, אכ"ר.

הודעה חשובה:

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בעיקר, נערך והגה לפי הבנת העורך. השיעור היה לנגד עיני מרן שליט"א קודם הוצאתו, הוסיף עניינים וציין מקורות, שיפר ותיקן דברים רבים, אולם מפאת העומס הרב המונח על כתפיו, נבצר ממנו לעבור הגהה מדוקדקת, להאיר ולהעיר בהרחבה כבשיעורים שעברו.

לאור האמור, בכל ספק או שאלה המתעוררת למעין בשיעור זה, יש לו לברר היטב את הדבר להלכה ולמעשה אצל מרן שליט"א. הערות ותיקונים יתקבלו ברצון. פרטים בטלפון: 050-4140741.

הכוונות, כמובא בספר צרור המור שזאת סגולה לזמן המגיפה, ג"פ עולה שם בן ע"ב. וישנם עוד כוונות בשמות הקדושים, צדנלב"ש, נעורירו"ן, רוט"א, מה שיש בפסוק הזה, כמובא בספר עוד יוסף חי פ' מקץ וועיין שיעור מוצש"ק בראשית התשפ"א. ושהאדם ילך תמיד עם שד"אב בכיס, כפי שהחיד"א אומר ש'הפיגס' אותיות 'מגיפה'. זאת שמירה מעולה להגין גם מדברים אחרים, כגון מעין הרע ועוד דברים, אבל עכשיו עכ"פ באופן מיוחד למגיפה. וח"ו אם מרגישים לא טוב, לוקחים זנגביל או לבונה. זאת אני אומר, לגבי מי שממתיין מלהתחסן, כי הוא יכול לקחת זאת בחשבון, עד שהעניין יתברר.

חושבני, כי לא צריך להיות עוד הרבה זמן, אולי בעוד חודש. כעת אנחנו בתחילת חודש שבט, אני חושב שאם לחכות עד ר"ח אדר או עד פורים, מסתמא העניינים עד אז כבר יותר יתבררו. מי שיכול לחכות, שיחכה. ואז נבדוק שוב את העניין. אבל מי שח"ו זה מסוכן, והוא עלול להידבק, ישנם אנשים זקנים או חולים שהם בקשר עם אנשים ואינם שומרים על עצמם, הם נמצאים בסכנה גדולה, ומכיון שבמציאות הוכח – כפי מה שידועים עד היום – שבדר"כ לא מצאו בחיסון הזה סכנה, לא שכיח, יתכן אולי שאין בכך בעיא.

הנני מדגיש שוב, שאני רק אומר 'דעת נוטה'. ח"ו לא אומר בזה פסקהלכה. אינני יודע. קטונתי מלהכריע בדברים שיש בהם סכנת נפשות, סיכון לכאן ולכאן. אני רק אומר כיוון, כי נראה פחות או יותר שהדרך הממוצעת הזאת היא שביל הזהב. אבל הדבר מוטל בספק, ושנוי במחלוקת.

והשם ברוך הוא ישמרנו וישמור את כלל עמו ישראל מכל נגע ומחלה, אכ"ר.

*

וישנו עוד דבר אחד, שמזכירים לי כעת, והיא עוד סגולה להינצל מן המגיפה. כפי שכתוב [משלי י', ב'] וצדקה תציל ממות.